

Pressespiegel — Press review

Items — Tijdschrift voor ontwerpen en verbeelding, Nr. 5 November/Dezember 2005, Seite 98 ml

Blikvangende collectie Jürgen en Waltraud Holstein

Blickfang: Bucheinbände und Schutzumschläge Berliner Verlage 1919-1933; 1000 Beispiele, illustriert und dokumentiert

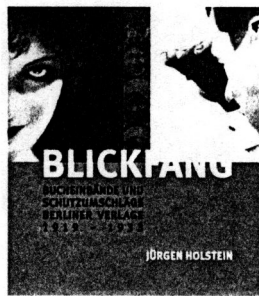
Jürgen Holstein et al.

Ontwerp: Dorén + Köster

Holstein, Berlijn, 2005

Geb. 517 p. Ill in kleur. Duits. € 198,-

ISBN 3000147861

De steeds groter wordende groep impulsopkopers van literatuur blijkt zich in niet geringe mate door de cover te laten verleiden. Het ontwerpen

van boekomslagen is dan ook een specialisme, waarin bijvoorbeeld Brigitte Slangen en Studio Jan de Boer, die voor een aantal (literaire) uitgeverijen werken, uitblinken. In het omslagontwerp is beeld steeds belangrijker geworden. Alleen klassieke titels zoals die verschijnen bij Athenaeum en Van Oorschot hebben nog een puur typografisch omslag.

De oudste 'uitgeversbanden' (titels in opdracht van de uitgever in partijen gebonden) dateren uit de achttiende eeuw. Maar ook in de negentiende eeuw kreeg de boekenkoper zijn aanschaf vaak in losse katernen mee, eventueel voorlopig ingenaaid. Een handboekbinder werkte het exemplaar dan af naar individuele wensen. In de negentiende eeuw kwamen de industriële (linnen) uitgeversband en het stofomslag, waarvoor vanaf de jaren negentig, de Art Nouveau-periode, steeds vaker bekende kunstenaars werden ingeschakeld. Het stofomslag is overigens nog lange tijd als iets efemeers gezien, uitsluitend bestemd om de band tot aan de aankoop te beschermen. Zo gooide de bekende Utrechtse bibliofiel M. R. Radermacher Schorer (1888-1956), wiens collectie nu in het Haagse Museum Meermano wordt gekoesterd, alle losse omslagen van zijn complete serie Bauhausbücher weg.

De eerste internationale tentoonstelling van boekomslagen vond pas in 1949 plaats, in het Victoria and Albert Museum in Londen. 'The Art of the Book-jacket' was zo succesvol dat er een reizende tentoonstelling werd samengesteld. In 1951 was deze in het Stedelijk Museum van Amsterdam te zien, waarbij de Zwitserse catalogus door Willem Sandberg van een nieuw stofomslag werd voorzien.

In de groeiende stroom van publicaties over het grafische ontwerpvak is het boekomslag zeker een van de meest populaire onderwerpen. Maar 'landmark-studies' als die van Piet Schreuders uit 1981 over de Amerikaanse paperback verschijnen zelden. *Blickfang*, over Berlijnse boekbanden en -omslagen uit de Weimarer Republiek (1919-1933), is ook zo'n grensverleggende publicatie, die daarbij helder is vormgegeven en – in slechts 400 exemplaren! – voortreffelijk geproduceerd. De duizend afbeeldingen vormen een catalogus van de privé-verzameling van Jürgen en Waltraud Holstein, die in het antiquariaat hun brood verdienden. Jürgen Holstein is ook samensteller, coauteur en uitgever van dit vuistdikke overzichtswerk, waarvoor Waltraud Holstein de scans maakte. Elk item wordt bibliografisch beschreven en van een kortere of langere toelichting voorzien.

Bijzonder is dat *Blickfang* zich niet beperkt tot de literatuur maar ook het gebruiksbekend behandelt. Dus ook architectuurboeken, politieke manifesten en sportboeken uit de Weimarer Republiek komen aan bod. Het wordt duidelijk dat Duitsland in die jaren over een opvallend groot aantal voortreffelijke ontwerpers beschikte, zowel traditionele als moderne. Veel werk is er opgenomen van George Grosz, John Heartfield en Georg Salter, die alledrie begin jaren dertig Nazi-Duitsland ontvluchtten.

Het boek is thematisch ingedeeld met lemma's als Amerika, Herbert Bayer, fascisme, film, reizen en tijdschriften. Daarnaast bevat *Blickfang* zestien korte bijdragen van verschillende auteurs. Zo schreef Wolfgang Kaiser over 'Buchgemeinschaften der Arbeiterbewegung', waaronder de Bücherkreis die Jan Tschichold in zijn Nieuwe Typografie-periode opdrachten gaf. *Blickfang* is een feest om door te bladeren en om in te lezen. — ml